

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Téma: Dětská práva ve světle mezinárodněprávních závazků ČR

Autorka: Mgr. Radka Dohnalová

Při volbě tématu disertační práce měla autorka šťastnou ruku. Jde o téma, které již není nové, neboť existuje celá řada odborných publikací a článků týkajících se práv dítěte, současně však není toto téma ani zdaleka vyčerpáno.

Předkládaná disertační práce je dílem rozsáhlým – tvoří ji více než 260 stran textu. Autorka rozdělila obsah práce do šesti (vedle úvodu a závěru) kapitol, z nichž některé jsou dále velmi podrobně členěny a obsahují desítky stran textu. Naopak některé kapitoly jsou tvořeny několika málo stranami textu, což v konečném důsledku vede k tomu, že autorka zůstává u pouhého výčtu jednotlivých článků dokumentu (kapitola VI. Evropská unie), případně mezinárodních smluv (kapitola VII. Haagská konference). Jistou výhradu lze mít, vzhledem k názvu práce, k řazení kapitol na počátku práce. Logičtější by se jevilo zařadit kapitolu s názvem „Mezinárodní právo v právním pořádku ČR“ hned za úvod a poté se věnovat vymezení dětských práv a jednotlivým mezinárodním dokumentům – univerzálním i regionálním.

V úvodu práce autorka připomíná, že cílem předložené práce je „posouzení úrovně implementace požadavků mezinárodního práva v oblasti dětských práv v ČR“. Již ze samotného úvodu je zřejmé, že si autorka vytyčila nemalé cíle – zmapovat oblast mezinárodního práva dotýkajícího se práv dětí relevantní pro Českou republiku, obsáhnout dokumenty přijaté speciálně na ochranu práv dětí i dokumenty univerzální, analyzovat výstupy mezinárodních kontrolních orgánů – judikaturu i hodnotící zprávy.

Po úvodu následuje kapitola s názvem „Dětská práva“. Stručně se zastavuje u počátku a konce dětství a přes úvod do teorie dětských práv se dostává k nejlepšímu zájmu dítěte. Na straně 28 poslední odstavce autorka v souvislosti s potřebou podrobnějšího vymezení pojmu „nejlepší zájem dítěte“ uvádí jako příklad Směrnici UNHCR z roku 2008, aniž by přiblížila, v čem její přínos konkrétně spatřuje. To by mohla ve stručnosti učinit v rámci obhajoby práce. Na necelých čtyřech stranách provádí historický exkurz do práv dítěte. Zde je autorka velmi úsporná až strohá, což by se částečně dalo vysvětlit prostorem, který jednotlivým dokumentům věnuje v následujících kapitolách.

Následuje kapitola s názvem „Postavení mezinárodního práva v právním pořádku ČR“. Zde autorka stručně, ale přehledně popisuje situaci v České republice, článek 10 Ústavy a jeho změny v čase včetně důvodů, které k těmto změnám vedly. K této části práce lze mít jedinou „výhradu či připomínku“ – totiž, že v odkazech na použitou literaturu u této části práce se ani jednou neobjevuje jméno prof. Malenovského, který se této problematice detailně věnoval a stále věnuje.

Kapitola IV. se stručným názvem „OSN“ představuje jednu z ústředních kapitol práce. Zde se autorka nejprve věnuje Všeobecné deklaraci lidských práv, Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech a Mezinárodnímu paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech – to vše na 8 stranách textu. Souvislost s tématem práce zde oponentka hledala marně. Stručné zmínky o projednávaných zprávách České republiky bez hlubšího rozboru mohly v práci absentovat, aniž by jí to jakkoli ubralo na kvalitě.

V následující části práce se již autorka dostává k Úmluvě o právech dítěte, tedy k problematice avizované v názvu práce. Zajímavá začíná být tato část práce v momentě, kdy autorka zmiňuje 3. Opční protokol k úmluvě. Bohužel, tato část práce není příliš rozsáhlá. V rámci ústní obhajoby se může autorka k tomuto protokolu vrátit a pokusit se ho porovnat např. se systémem, který funguje u Evropského soudu pro lidská práva. Na str. 66 autorka konstatuje mimo jiné, že „...jde o jeden z nejslabších kontrolních mechanismů...“ – také toto konstatování by zasluhovalo větší pozornost při obhajobě práce včetně rozboru výhod, nevýhod či případných rizik z toho plynoucích.

Následuje část práce s názvem „Úmluva OSN o právech dítěte a Česká republika“. Zde se autorka dostává k meritu zpracovávané problematice. Hned na druhém řádku textu se objevuje překlep v datu vstupu úmluvy v platnost pro ČSFR. Další z řady drobných chyb, na druhou stranu jimi autorka udržuje čtenáře v bdělosti a nedovolí mu polevit v pozornosti. V části, ve které se autorka věnuje výhradě učiněné ČSFR (resp. ČR), je třeba ocenit skutečnost, že v souvislosti s právem dítěte znát své rodiče odkazuje i na úpravu v novém občanském zákoníku. Vyslovuje zde přání ohledně odvolání výhrady. V další části kriticky hodnotí situaci v ČR, pokud jde o práva dítěte ve vazbě na doporučení a výzvy Výboru pro práva dítěte. Vysvětluje, proč některé požadavky nebyly dosud naplněny. V části věnované problematice diskriminace autorka podává výčet nedostatků, příp. rezerv na straně státu. Absentuje zde však alespoň pokus o objektivní pohled, který by přinesl argumenty vysvětlující, proč situace vypadá tak, jak autorka popisuje. Oponentka nezpochybňuje nedostatky v této oblasti, stranou pozornosti však nelze nechat skutečnosti, které objektivně existují, které však autorka zcela pominula.

Přínosné a se znalostí věci jsou zpracované ty části práce, které se týkají nejlepšího zájmu dítěte, respektování jeho názoru, občanských práv a svobod - zde autorka prokázala, že je schopná pohlédnout na problém širěji, než pouze ve vazbě na samotnou úmluvu. V souvislosti s výsledky průzkumu uvedeného na str. 94 práce se jako téma k ústní obhajobě nabízí diskuze nad formulací otázek v rámci provedeného průzkumu a skutečným, vnitřním názorem respondentů, pokud jde o použití tělesných trestů vůči dětem – zda skutečně oněch zmiňovaných 91,7% populace souhlasí s uplatňováním tělesných trestů na dětech v podobě, která byla následně prezentována.

Samostatnou kapitolou je používání kamerových systémů ve školách, případně školských zařízeních, např. dětských domovech. Zde existují dva rozdílné názory – od absolutního odmítání používání techniky v těchto prostorách až po jejich zastánce, pokud jde o konkrétní prostory i dobu, kdy by tato technika měla být využita. Rozlišit je také třeba systémy se záznamem a bez něj. Také k této problematice by se mohla autorka krátce v rámci obhajoby vyjádřit a to včetně stanovisek Úřadu na ochranu osobních údajů a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v této věci..

Nejrozsáhlejší kapitolou předložené práce je kapitola V. s názvem „Rada Evropy“. Zde se autorka soustředila na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, pouze okrajově zmiňuje Evropskou sociální chartu a speciální instrumenty RE k ochraně lidských práv. V úvodu kapitoly nejprve popisuje fungování kontrolního mechanismu Evropské úmluvy. Poté se věnuje právům dítěte v úmluvě a interpretačním zásadám soudu ve vztahu k dětem. Tato část práce je čtivá, autorka v ní prokazuje, že se v problematice orientuje. Zmiňuje prolínání Úmluvy o právech dítěte s Evropskou úmluvou. Přínosná je část práce týkající se problémových okruhů Evropské úmluvy dotýkajících se dětí. Zde autorka mimo jiné rozebírá kazuistiku týkající se České republiky

Několikrát je v práci zmíněno rozhodnutí Velkého senátu ESLP ve věci D. H. a další proti ČR. Podrobněji se případu věnuje na stranách 224 a násl. V této souvislosti se na straně 225 objevuje věta „Tento stav podporuje špatně nastavený systém financování, který zvýhodňuje zvláštní školy.“ Pomineme-li fakt, že typ školy „zvláštní škola“ již dnes platný školský zákon nezná, jeví se více než

vhodné, aby se autorka k této větě v rámci ústní obhajoby vrátila a vysvětlila ji. Především v čem spatřuje „zvýhodňování“ škol určených dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Po obsahové stránce představuje práce dílo kvalitní, zpracované se znalostí zvoleného tématu. V částech práce, kde se autorka detailně věnuje Úmluvě o právech dítěte a Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, lze spatřovat její hlavní přínos. Právě zde prokázala autorka schopnost samostatného vědeckého přístupu k danému tématu, prokázala schopnost proniknout do problematiky, postupem od obecného ke konkrétnímu se dobrala vytyčených cílů. Celkově práci nelze upřít její přínos, neboť rozšiřuje okruh odborných prací, které se zabývají problematikou dětských práv. Vytknout lze práci příliš široký záběr, který neumožňuje autorce věnovat se některým otázkám podrobněji, např. interpretační zásady ve vztahu k dětem, naopak některé části by mohly v práci chybět, aniž by jí to ubralo na kvalitě.

Z práce je zřejmé, že autorka prostudovala dostatečné množství odborné literatury. Často odkazuje na judikaturu, doporučení mezinárodních orgánů v oblasti práv dítěte, a to at' obecně či směrem k České republice. Vlastní názory a stanoviska autorky, třeba i názory polemizující či kritické, k těmto pramenům informací mohly být v práci zastoupeny ve větším měřítku. Takto čtenář může nabýt dojmu, že autorka až na výjimky (viz výše) všechny závěry at' již Výboru pro práva dítěte či ESLP přijímá bez výhrad. Přičemž dle názoru oponentky by se s mnohými těmito názory, závěry a doporučeními pro ČR dalo minimálně polemizovat.

Po formální stránce splňuje předložená disertační práce požadavky kladené na tento typ prací s výhradami. Práce je tvořena téměř 270 stranami textu (včetně seznamu literatury), je doplněna rozsáhlým poznámkovým aparátem. Je pochopitelné, že vzhledem k rozsahu práce, se jen stěží autorka vyhne chybám a překlepům, přesto se mnohým z nich dalo s minimem pozornosti předejít.

Snaha o detailní členění textu, vedená zřejmě úmyslem o větší přehlednost práce, se však místy mívá účinkem. Například v kapitole třetí se počíná stranou 68 čtenář v číslování kapitol a podkapitol ztrácí (a ztratila se zřejmě i autorka práce), navíc názvy kapitol nekorespondují s obsahem, sice nikterak zásadním způsobem, zbytečně to však práci ubírá na kvalitě.

V práci se objevují další drobné formální chyby – např. členění kapitoly II. s názvem Dětská práva je jiné (podrobnější), než uvádí obsah. Překlep v číslování podkapitoly na straně 19 není zásadní, pouze zbytečný. V práci lze nalézt také gramatické chyby, které lze přičíst zřejmě nedostatečné jazykové korektuře. Jen namátkou - str. 44 „...práva jsou...přiznány“, str. 50 „...ve ...školách, které by měli sloužit...“, str. 50 „...státy, které ji neratifikovali...“, str. 89 „...požaduje po státech, aby zajistili...“, str. 93 „...neexistují právní předpisy, které by...zakazovali...“, str. 169 „...rodiče se...domáhaly...“.

Jako celek však práce splňuje požadavky kladené na tento typ prací, přestože se autorka nevyhnula chybám obsahovým ani formálním. Autorka splnila cíle, které si v úvodu práce vytyčila, ocenění zasluhuje také snaha a odvaha zpracovat tak rozsáhlé téma. Na základě výše uvedeného celkového posouzení předložené disertační práce **doporučuji** tuto k ústní obhajobě před komisí.

V Praze 25. června 2012

JUDr. Monika Bayerová, Ph.D.